BÀI VIẾT SỐ 7

(Nghị luận xã hội)

I – BÀI TẬP

1. Nhận xét về đặc điểm và yêu cầu của các đề văn nêu ở *Bài viết số 7* trong sách giáo khoa *Ngữ văn 11 Nâng cao*, tập hai.

2. Dựa vào yêu cầu của *Bài viết số 7*, hãy đề xuất một vài vấn đề xã hội đặt ra trong các tác phẩm văn học đã học và nêu lên dưới dạng các đề văn tương tự trong bài viết này.

3. Đọc câu chuyện sau và thực hiện theo yêu cầu nêu ở dưới :

BỨC TRANH TUYỆT VỜI

Một hoạ sĩ suốt đời mơ ước vẽ một bức tranh đẹp nhất trần gian. Ông đến hỏi vị giáo sĩ để biết được điều gì đẹp nhất. Vị giáo sĩ trả lời : "Tôi nghĩ điều đẹp nhất trần gian là niềm tin, vì niềm tin nâng cao giá trị con người".

Hoạ sĩ cũng đặt câu hỏi tương tự với cô gái và được trả lời : "Tình yêu là điều đẹp nhất trần gian, bởi tình yêu làm cho cay đắng trở nên ngọt ngào, mang đến nụ cười cho kẻ khóc than, làm cho điều bé nhỏ trở nên cao trọng, cuộc sống sẽ nhàm chán biết bao nếu không có tình yêu".

Cuối cùng hoạ sĩ gặp một người lính mới từ trận mạc trở về. Được hỏi, người lính trả lời : "Hoà bình là cái đẹp nhất trần gian, ở đâu có hoà bình ở đó có cái đẹp". Và hoạ sĩ đã tự hỏi mình : "Làm sao tôi có thể cùng lúc vẽ niềm tin, hoà bình và tình yêu ?".

... Khi trở về nhà, ông nhận ra niềm tin trong ánh mắt của các con, tình yêu trong cái hôn của người vợ. Chính những điều đó làm tâm hồn ông tràn ngập hạnh phúc và bình an. Hoạ sĩ đã hiểu thế nào là điều đẹp nhất trần gian. Sau khi hoàn thành tác phẩm, ông đặt tên cho nó là : "Gia đình"...

(Theo *Phép mầu nhiệm của đời*,
NXB Trẻ, Thành phố Hồ Chí Minh, 2004)

Từ nội dung của câu chuyện trên, hãy trình bày suy nghĩ của anh (chị) về vai trò của gia đình trong cuộc sống của mỗi con người.

4. Đọc truyện cười sau :

CỨU NGƯỜI CHẾT ĐUỐI

Một anh chàng nọ, tính tình keo kiệt. Một hôm đi đò chẳng may anh ta lộn xuống sông. Trong lúc nguy nan, một người ngồi bên cạnh hét lên :

– Đưa tay cho tôi !

Anh chàng dưới sông vẫn ngụp lặn không chịu đưa tay ra. Một người khác, có vẻ quen biết người bị nạn, chạy lại và nói :

– Cầm lấy tay tôi !

Tức thì anh chàng dưới sông vội đưa cả hai tay ra và được kéo lên. Thoát chết. Mọi người rất ngạc nhiên. Người vừa kéo anh ta lên giải thích : "Sở dĩ tôi nói thế là biết tính anh ta luôn muốn "cầm lấy" của người khác chứ không bao giờ chịu "đưa" cái gì cho mọi người".

(*Chuyện vui chữ nghĩa*,
NXB Văn hoá – Thông tin, Hà Nội, 1996)

Từ truyện trên, hãy viết thành bài văn phát biểu những suy nghĩ của anh (chị) về việc "cho" và "nhận" trong cuộc sống hằng ngày.

5. Tìm hiểu và nêu phương hướng lập ý cho các đề văn sau :

Đề 1. Từ bài thơ *Tiến sĩ giấy* của Nguyễn Khuyến, anh (chị) viết bài văn bàn về "danh" và "thực" trong cuộc sống hiện nay.

Đề 2. Dựa vào một số bài thơ trong tập *Nhật kí trong tù* của Hồ Chí Minh, viết bài văn bàn về ý chí và nghị lực của con người.

Đề 3. Từ các bài thơ *Đây thôn Vĩ Dạ* (Hàn Mặc Tử), *Đây mùa thu tới*, *Thơ duyên* (Xuân Diệu), *Tràng giang* (Huy Cận), *Chiều xuân* (Anh Thơ),... hãy viết bài văn trình bày quan niệm của anh (chị) về lòng yêu quê hương.

II – GỢI Ý GIẢI BÀI TẬP

1. Như đã nêu ở *Bài viết số 1*, trong Chương trình và sách giáo khoa *Ngữ văn 11 Nâng cao*, học sinh phải viết ba bài nghị luận xã hội. Đây là bài nghị luận xã hội thứ ba. Điểm khác của bài viết này là tuy cùng bàn về một vấn đề xã hội nhưng là một vấn đề xã hội được đặt ra trong tác phẩm văn học. Nói cách khác, từ một vấn

đề đặt ra trong tác phẩm văn học nào đó mà bàn bạc rộng ra, phân tích ý nghĩa của vấn đề đó, nhìn nhận và đánh giá nó trong bối cảnh cuộc sống hôm nay. Các vấn đề này lấy từ tác phẩm văn học nhưng cũng hết sức gần gũi, thiết thực, có ý nghĩa lớn lao, bức thiết ; những vấn đề đang đặt ra hằng ngày đối với cuộc sống của mỗi người cũng như của cả cộng đồng dân tộc. Có vấn đề hoàn toàn trùng khớp giữa tác phẩm văn học và yêu cầu bàn bạc của đề, chẳng hạn Đề 2 : Dựa vào một số bài thơ trong tập *Nhật kí trong tù* của Hồ Chí Minh, viết bài văn bàn về ý chí và nghị lực của con người. Có một thời người ta quan niệm về lòng yêu nước khá chật hẹp nên mới phê phán thơ mới thiếu tinh thần yêu nước. Quan niệm yêu nước ấy cần điều chỉnh theo cách nhìn nhận mới chính là nội dung cần trao đổi, bàn bạc ở Đề 3.

2. Học sinh tự làm.

3. Học sinh tham khảo đoạn kết trong nguyên bản của câu chuyện trên để hình thành ý cho bài viết của mình :

"... Thật vậy, gia đình là nơi đầy ắp tiếng cười của trẻ thơ, tiếng hát của người mẹ và sức mạnh của người cha. Nơi đó có hơi ấm của những con tim biết yêu, là ánh sáng của đôi mắt tràn đầy hạnh phúc, là sự ân cần, là lòng chung thuỷ.

Gia đình là ngôi thánh đường đầu tiên cho tuổi thơ học những điều hay lẽ phải, niềm tin và lí tưởng sống.

– Đó là nơi chúng ta tìm về để được an ủi, nâng đỡ.

– Đó là nơi những món ăn đơn sơ cũng thành mĩ vị.

– Đó là nơi tiền bạc không quý bằng tình yêu.

– Đó là nơi ngay cả nước sôi cũng reo lên niềm vui hạnh phúc".

(Theo *Phép mầu nhiệm của đời*, Sđd)

4. Học sinh tự làm.

5. Một số gợi ý về phương hướng giải các đề

Đề 1. – Nói qua tâm sự đau đớn, chua chát của Nguyễn Khuyến trong bài thơ : nỗi đau đớn chua chát cho những người "hữu danh vô thực" ; mang danh đỗ đạt, cao sang (tiến sĩ) mà thực là vô dụng. Ông đau đớn, chua chát cho người và cũng là cho chính bản thân mình. Bản thân ông cũng đỗ "Tam nguyên", cũng làm quan to nhưng không giúp gì được cho dân, cho nước, đành bất lực cáo quan lui về vui với "vườn Bùi chốn cũ"...

– Phát biểu quan niệm của mình về "danh" và "thực" trong cuộc sống hôm nay theo một số ý sau : "Danh" là gì ? "Thực" là gì ? Vai trò của "danh" và "thực" ? "Danh" với "thực" quan hệ với nhau như thế nào ? "Danh" và "thực" cái nào là quyết định ? (lí giải và làm sáng tỏ bằng lí lẽ, dẫn chứng),... Rút ra ý nghĩa vấn đề và bài học về "danh" và "thực".

Đề 2. – Cần giải thích ý chí và nghị lực là gì. Trong tác phẩm *Nhật kí trong tù*, Hồ Chí Minh đã thể hiện ý chí và nghị lực đó như thế nào ? Ở những bài thơ nào ?

– Bàn về ý chí và nghị lực của con người, có thể theo một số ý sau : Vai trò, tác dụng của ý chí và nghị lực trong cuộc sống ? Những biểu hiện sinh động và cao đẹp của ý chí và nghị lực con người (phân tích, làm sáng tỏ các tấm gương nêu cao ý chí và nghị lực trên nhiều lĩnh vực của cuộc sống, trong nhiều thời kì lịch sử, mọi nơi và mọi lúc...). Bài học về ý chí và nghị lực đối với mỗi con người...

Đề 3. – Phân tích nét chính về nội dung yêu nước thầm kín của các tác giả thơ mới : Hàn Mặc Tử, Xuân Diệu, Huy Cận, Anh Thơ,... thể hiện qua tình yêu đối với con người, cảnh vật, thiên nhiên,... tình quê hương sâu đậm ở các bài thơ đã nêu.

– Nêu quan niệm của mình về lòng yêu quê hương : Thế nào là yêu quê hương ? Phân tích và nêu lên những biểu hiện rất đa dạng và phong phú về tình yêu quê hương. Từ đó liên hệ, phê phán quan niệm chật hẹp về lòng yêu quê hương. Rút ra bài học về lòng yêu nước.